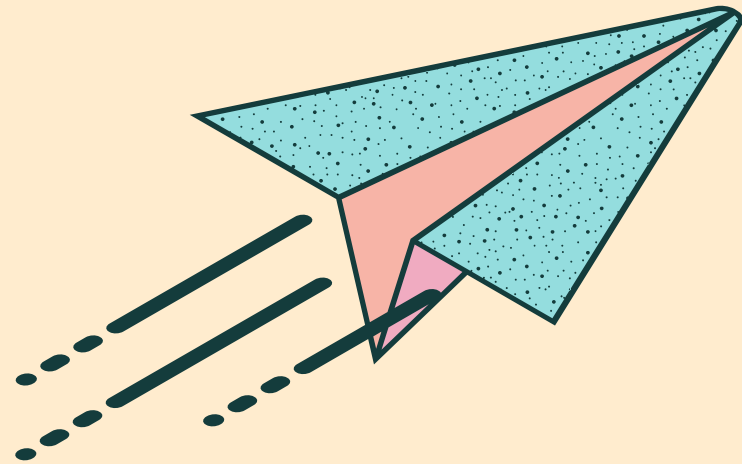

Лекція № 14

МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ЛЕКСИКОЛОГІЇ

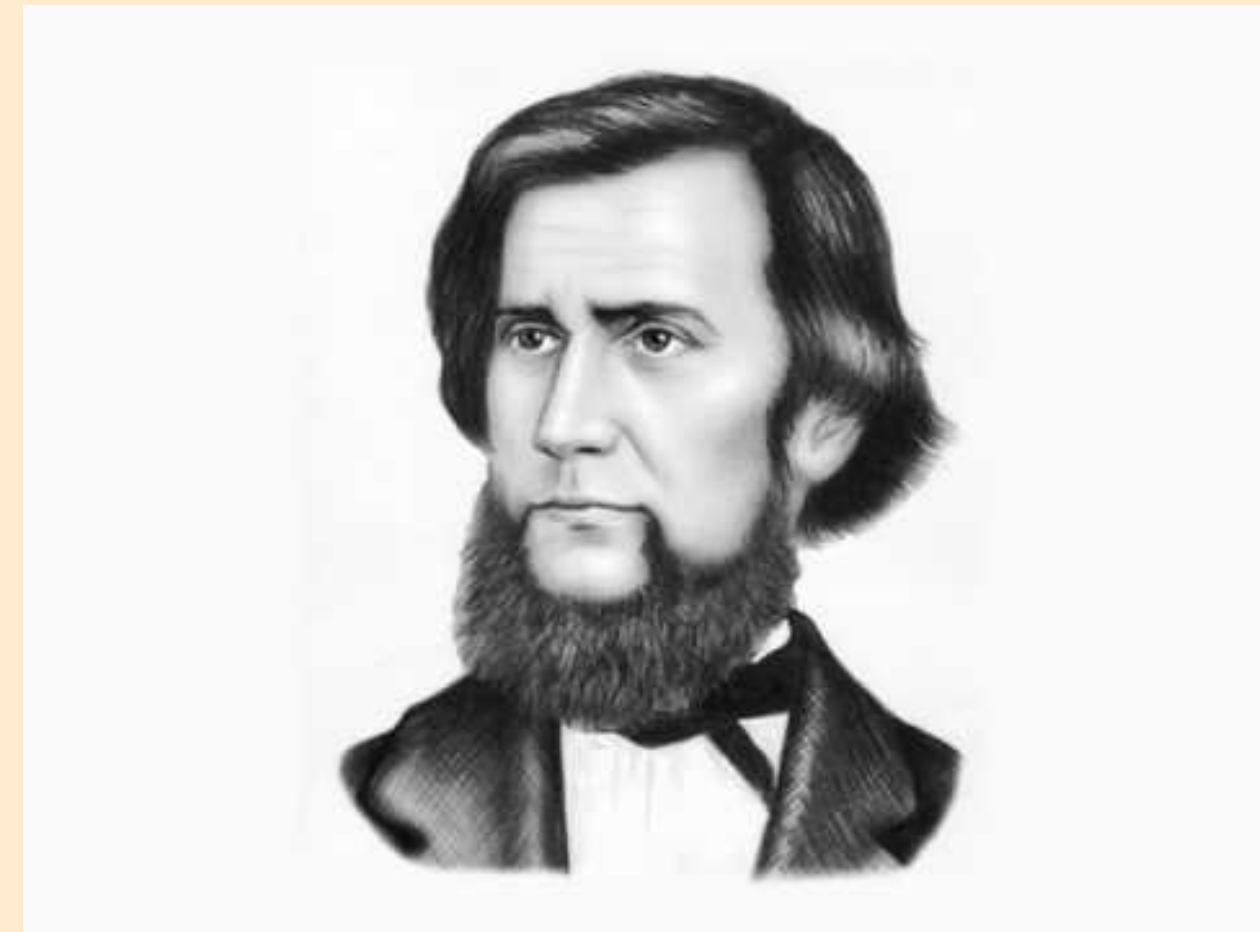
Вивчення лексики

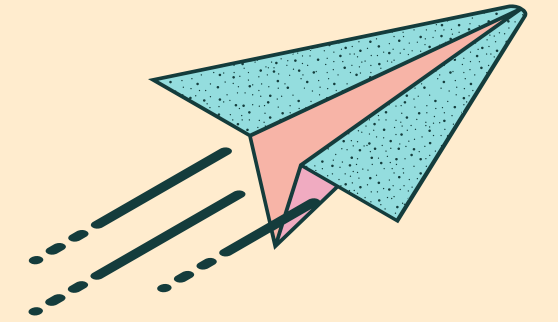
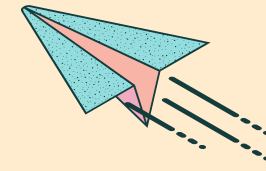
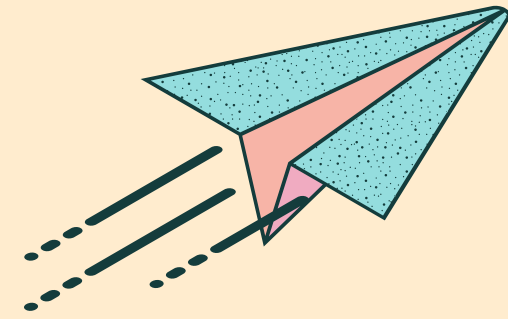
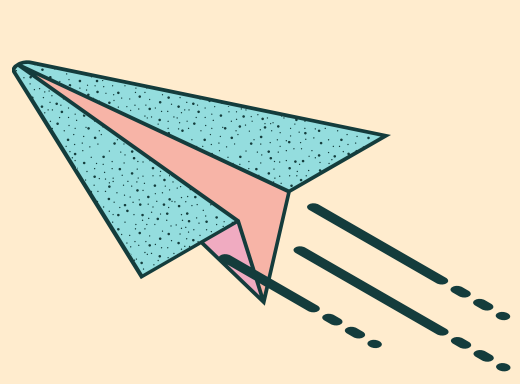

- 1** розвиває увагу учнів до значення й уживання слів у власному мовленні
- 2** виховує потребу в доборі необхідного слова для точного висловлювання думки
- 3** розвиває чуття мови

Педагог і методист К. Д. Ушинський зазначив:

«виправляти і поповнювати словниковий запас дитини відповідно до вимог її української мови, і при тому вводити ці поправки й доповнення не тільки у знання дитини, а й у число її звичок» .

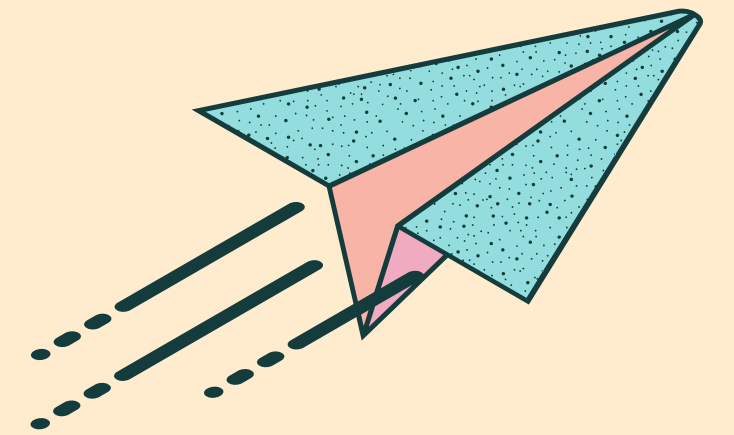
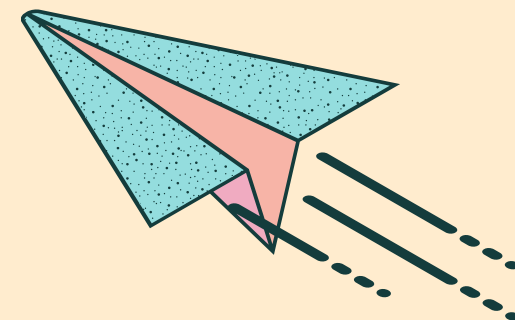
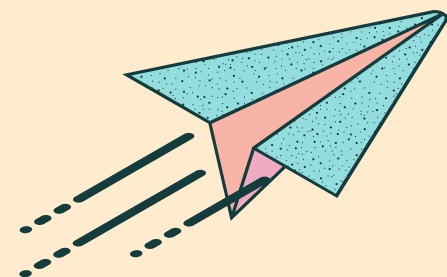
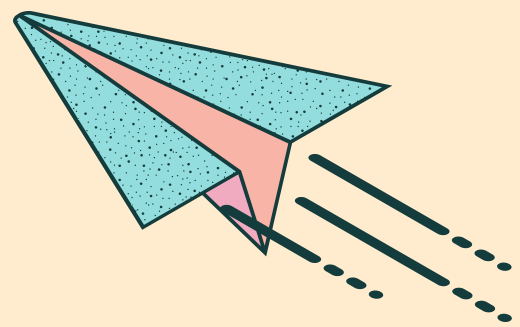
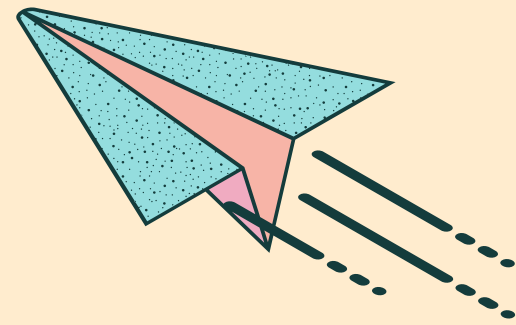
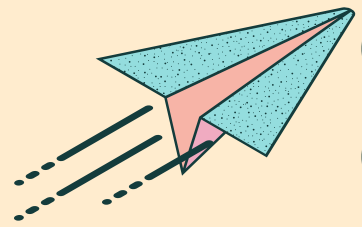

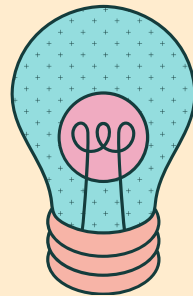
ЗІ СЛОВОМ ЯК ОДИНИЦЕЮ МОВЛЕННЯ УЧНІ МАЮТЬ СПРАВУ З ПЕРШИХ ДНІВ СВОГО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ В РОЗДІЛІ «ОЗНАЙОМЛЮЮСЯ ЗІ СЛОВОМ».

ЩЕ В ПЕРІОД НАВЧАННЯ ГРАМОТИ ВЧИТЕЛЬ ПОЯСНЮЄ ПЕРШОКЛАСНИКАМ ЗНАЧЕННЯ ОКРЕМИХ СЛІВ, ПРАКТИЧНО (БЕЗ УЖИВАННЯ ТЕРМІНІВ) УЧНІ СПОСТЕРІГАЮТЬ ЯВИЩА ОМОНІМІЇ (КОСА, ЛИСТ), БАГАТОЗНАЧНОСТІ (ІДЕ, ДЗВОНИК), СИНОНІМІЇ (ЙДЕ, ПОСПІШАЄ, БІЖИТЬ) ТА АНТОНІМІЇ (ВЕЛИКИЙ — МАЛИЙ).

САМЕ ТУТ УЧНІВ ПРИВЧАЮТЬ СТЕЖИТИ ЗА ВЛАСНИМ МОВЛЕННЯМ, ДОРЕЧНО ВЖИВАТИ СЛОВА.

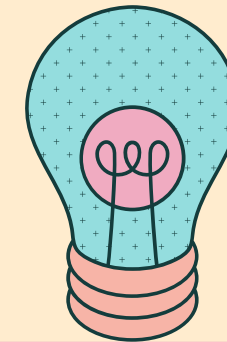

Запропонований зміст навчального матеріалу за програмою Шияна Р.Б.

для 1-2 класів:

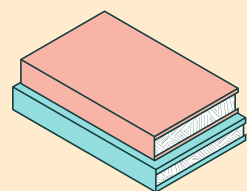
Лексичне значення слова.
Слова однозначні й багатозначні. Пряме та переносне значення слова.
Багатозначні слова і омоніми.
Синоніми. Власний словниковий запас.

для 3-4 класів:

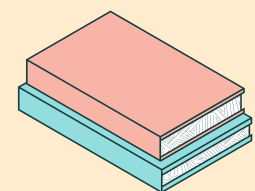
Лексичне значення слова. Уявлення про власне українські слова та слова, запозичені з інших мов. Слова однозначні і багатозначні. Переносне значення слова. Багатозначні слова і омоніми. Синоніми. Антоніми. Фразеологізми. Тлумачний і фразеологічний словники як довідкове джерело щодо лексичного значення слова та значення фразеологізму. Словник іношомовних слів.

У роботі над вивченням **лексичних понять** можна визначити такі основні напрями:

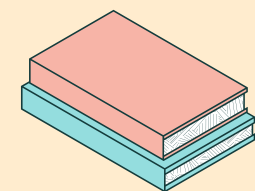
**Лексичний
аналіз мови
художніх текстів**

виявлення незнайомих слів і висловів, уточнення відтінків значень окремих слів і висловів; виявлення слів, ужитих у переносному значенні; з'ясування смислових відтінків ужитих у тексті синонімів, антонімів; аналіз інших зображувальних засобів, зокрема порівнянь.

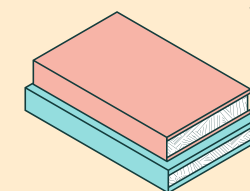
**Пояснення значення слів
шляхом використання
різних способів**

показ предмета чи дії, демонстрація малюнка, слайда із зображенням предметів, назви яких є новими для дитини, добір синонімів, антонімів, уведення нового слова до контексту тощо.

**Виконання
завдань на добір
слів із певним
значенням**

дібрати з поданого синонімічного ряду потрібні за смислом речення іменники; дібрати прикметники з переносним значенням для опису предметів, характеристики людини, опису її зовнішності, настрою, свого ставлення до події, до товариша.

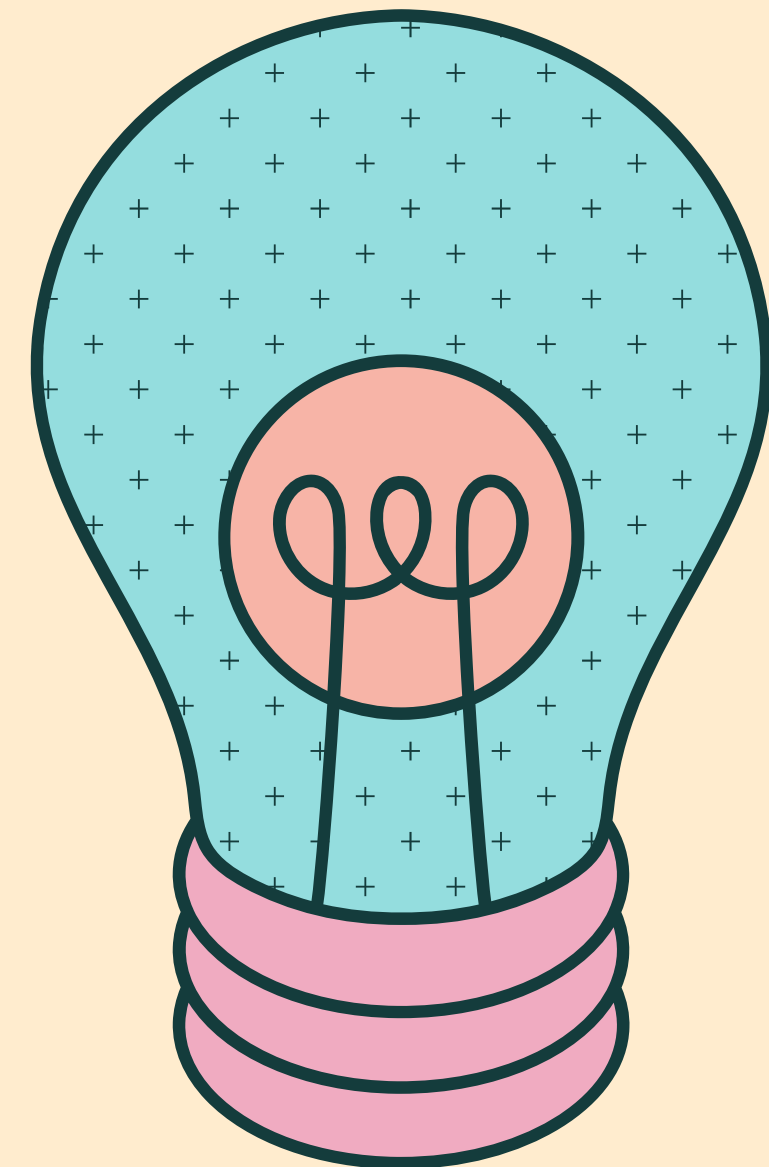

**Уведення поданих
або самостійно
дібраних лексем у
власне мовлення
школярів:**

складання речень і текстів за опорними словами, заміна слів у реченнях відповідними синонімами чи антонімами, редагування поданих текстів

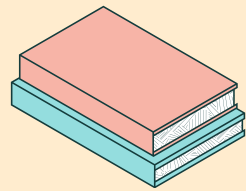
На основі засвоєних учнями лексикологічних знань на уроках
мають проводитися
словниково-семантичні і словниково-стилістичні вправи

кінцевою метою яких є формування вмінь
уживати слова в різних стилях мовлення
відповідно до їх значень і стилістичних
властивостей. Значну увагу слід приділити
запобіганню можливим лексичним помилкам у
зв'язних висловлюваннях молодших школярів,
навчанню їх самотійно виявляти й усувати
недоліки у вживанні слів.

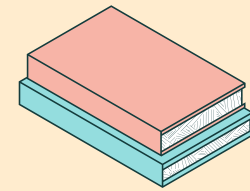

Етапність вивчення лексики

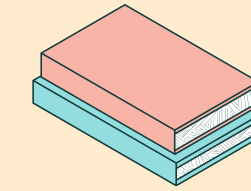
У початковій школі склалася така етапність процесу вивчення лексики: **пропедевтичний (підготовчий) етап (1–2 класи), спеціальний (3 клас) і аспектний, або етап удосконалення лексикологічних умінь (4 клас).**

На пропедевтичному етапі

Спеціальний етап

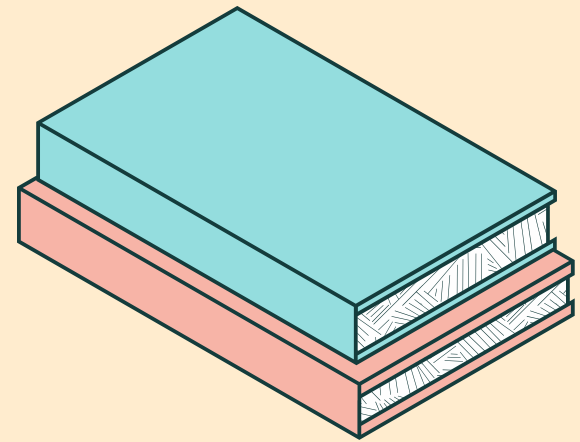
На завершальному (аспектному) етапі

·учні практично ознайомлюються зі словом, набувають досвіду оперування лексичними одиницями, виділення їх із мовленнєвого потоку, протиставлення слова реалії, спостереження за окремими (найдоступнішими) лексичними явищами.

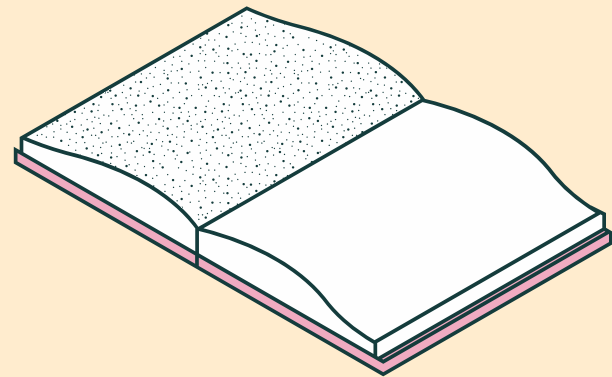
має на меті сформувані в учнів важливі лексикологічні поняття, виробити навчально-мовні лексикологічні вміння, передбачені чинною програмою, тренувати школярів у вживанні слів у власному мовленні.

·повторюють знання з лексикології, закріплюють, удосконалюють практичні вміння з цього розділу. У результаті зіставлень лексичних явищ із граматичними явищами української мови лінгвістичні знання молодших школярів глибше осмислюються, набувають цілісного, системного характеру.

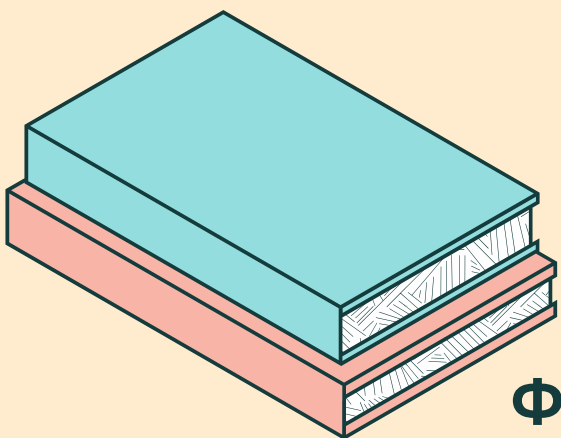
Специфічні принципи, зумовлені особливостями лексичних явищ української мови

Екстралінгвістичний принцип у вивченні лексикології вимагає зіставлення слова і реалії. Цілком зрозуміло, що втілення цього принципу передбачає використання предметної або ілюстративної наочності під час організації спостережень учнів за словами з конкретним значенням.

Суть **лексико-граматичного принципу** полягає в зіставленні лексичних і граматичних значень слова. Дотримуватись цього принципу конче необхідно в розкритті суті багатьох лексичних явищ, коли семантичний аналіз слів супроводжується визначенням їх приналежності до певної частини мови. Наприклад, уміння групувати слова-синоніми ґрунтується на врахуванні їх граматичної характеристики.

системний принцип, реалізуючи який, учитель постійно пропонує школярам зіставляти багатозначні слова й омоніми, синоніми й антоніми тощо.

Функціональний принцип передбачає розгляд лексичного значення слова з урахуванням його вживання в різних стилях мовлення.

Історичний принцип вивчення основ лексикології в початковому курсі укр. мови лише певною мірою втілюється на практиці. Молодшим школярам цілком доступні відомості про походження окремих слів (етимологію), про джерела і шляхи поповнення лексичного запасу української мови, історію «життя» певного слова. Саме засвоюючи таку інформацію, діти усвідомлюють факт розвитку мови, неперервного оновлення її словникового складу.

Види вправ з лексики:

1. Відшукування виучуваного лексичного явища в поданій групі слів, словосполученнях, реченнях, зв'язних текстах.

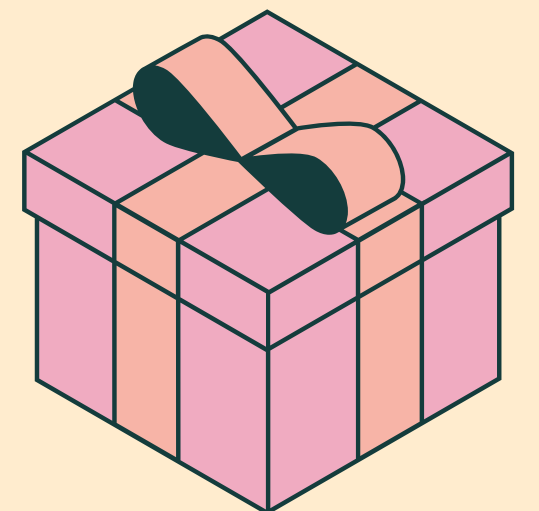
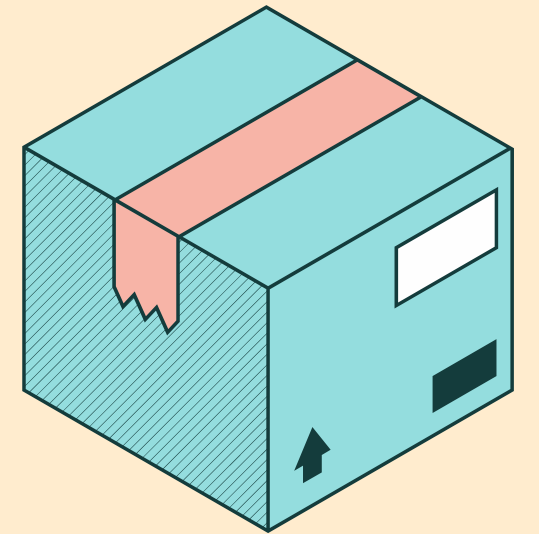
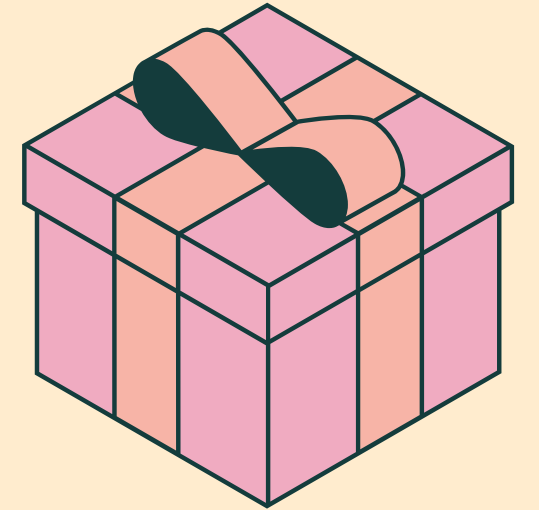
4. Групування виучуваних лексичних явищ за певною ознакою.

2. Добір (самостійний або з використанням друкованих джерел) прикладів, які ілюструють виучуване лексичне явище.

5. Відшукування і виправлення лексичних помилок і недоліків (у групах слів, словосполученнях, реченнях і текстах).

3. Спостереження за роллю виучуваного лексичного явища у зразкових текстах різних стилів.

6. Лексичний розбір (характеристика слова на основі знань про лексичні явища).

Elements:

